סד א מיי' פ"ח מהל' פסה"מ הלכה י:
סה ב מיי' פ"י מהלכות מעה"ק הלכה ו:
סו ג מיי' פי"ט מהלכות פסה"מ הלכה ד:
סז ד מיי' פ"ה מהלכות מעה"ק הלכה יז:
סח ה מיי' פ"ט שם הלכה כה:
סט ו מיי' פ"י שם הלכה ה:
ע ז מיי' פ"ח מהלכות קרבן פסח הלכה א:
עא ח מיי' שם הל' יד:
עב ט מיי' שם פ"ב הלכה א:
עג י מיי' שם פ"ח הלכה ד:

לגופיה אם כן נימא קרא ביום זבחו יאכל הקריבו למה לי ש"מ ביום שאתה זובח אתה מקריב ביום שאי אתה זובח אי אתה מקריב ודילמא ה"ק רחמנא אי קריב דם האידנא א] ניתאכיל בשר האידנא ולמחר אי קריב דם למחר ב] ניתאכיל בשר למחר וליומא אוחרא אם כן נימא קרא ביום הקריבו יאכל זבחו למה לי שמע מינה ביום שאתה זובח אתה מקריבו ביום שאי אתה זובח אי אתה מקריבו: איתמר המחשב לאור שלישי חזקיה אמר כשר רבי יוחנן אמר פסול חזקיה אמר כשר דהא לא אינתיק לשריפה רבי יוחנן אמר פסול דהא אידחי ליה מאכילה האוכל לאור שלישי חזקיה אמר פטור ג] דלא אינתיק לשריפה רבי יוחנן אמר חייב דהא אידחי לי' מאכילה תניא כוותיה דרבי יוחנן ד] קדשים הנאכלין ליום אחד מחשבין בדמן משתשקע החמה ובבשרן ובאימוריהן משיעלה עמוד השחר ה] קדשים הנאכלין לשני ימים ולילה אחת מחשבין בדמן משתשקע החמה ובאימוריהן משיעלה עמוד השחר ו] ובבשרן משתשקע החמה של שני ימים: ת"ר יכול *יהו נאכלין לאור שלישי ודין הוא זבחים נאכלין ליום אחד וזבחים נאכלין לשני ימים ז] מה זבחים הנאכלין ליום אחד לילה אחריהן אף זבחים הנאכלין לשני ימים ח] לילה אחריהן תלמוד לומר והנותר עד יום בעוד יום הוא נאכל ואינו נאכל לאור שלישי יכול ישרף מיד ודין הוא זבחים נאכלין ליום אחד וזבחים נאכלין לשני ימים מה זבחים הנאכלין ליום אחד תיכף לאכילה שריפה אף זבחים הנאכלין לשני ימים תיכף לאכילה שריפה ת"ל ביום השלישי באש ישרף ביום אתה שורפו ואי אתה שורפו בלילה:

מתני' הבכור והמעשר והפסח קדשים קלים שחיטתן בכל מקום בעזרה ודמן טעון מתנה אחת ובלבד שיתן כנגד היסוד שינה באכילתן הבכור נאכל לכהנים והמעשר לכל אדם ט] ונאכלין בכל העיר בכל מאכל לשני ימים ולילה אחד הפסח אינו נאכל אלא בלילה ואינו נאכל אלא עד חצות ואינו נאכל אלא למנויו ואינו נאכל אלא צלי:

גמ' מאן תנא אמר רב חסדא ר' יוסי הגלילי היא דתניא *ר' יוסי הגלילי אומר י] חלבו לא נאמר אלא חלבם דמו לא נאמר אלא דמם לימד על בכור ומעשר ופסח שטעונין מתן דמים ואימורין לגבי מזבח כנגד היסוד מנא לן א"ר *אליעזר אתיא זריקה זריקה מעולה ועולה

תורה אור
ויקרא יט
שם

אור לשלישי גרם כמו אור לי"ד דלאור שלישי משמע לילה שאחר שלישי כמו לאור עיבורו דבשמעתא קמייתא דפסחים (דף ב:): **ת"ל** עד יום · פי' בקונטרס ביום זבחכם יאכל וממחרת והנותר עד יום השלישי בעוד שהוא יום האכלנו וקשה דהנותר הפסיק הענין וה"ר חיים מפרש עד יום השלישי ולא יום השלישי בכלל א"כ אינו נאכל בליל שלישי:

ונאכלין בכל העיר · פירש בקונטרס כדכתיב בפרשת ראה אנכי והבאתם שמה עולותיכם וזבחיכם ואת מעשרותיכם ותניא בספרי רבי עקיבא אומר בשתי מעשרות הכתוב מדבר אחד מעשר בהמה ואחד מעשר דגן וכתיב בההוא קרא ובכורות בקרכם וצאנכם ומדלא קבע בהו מחילה שמע מינה דנאכלין בכל העיר ותימה גדול לפי' דהא כתיבי נמי התם כג] חטאות ואשמות דבעו קלעים והכי תניא בספרי מעשרותיכם ר"ע אומר בשתי מעשרות הכתוב מדבר אחד מעשר דגן ואחד מעשר בהמה ותרומת ידכם אלו הביכורים כענין שנאמר ולקח הכהן הטנא מידך ובכורות זה הבכור בקרכם וצאנכם אלו חטאות ואשמות ואכלתם שם לפני ה' אלהיכם כד] אלו המחילה *ויש לתמוה אמאי לא בעי בכור ומעשר מחילה כיון דכתיב בהו לפני ה' כמו שחיטה דדרשינן (לעיל דף נג:) לפני ה' בעזרה ועוד *אמרינן בתמורה בסוף אלו קדשים (דף כא:) אם ללמוד על הבכור שנאכל לפנים כה] (מן הקלעים) מן החומה אינו צריך שהרי כבר נאמר לפני ה' אלהיך תאכלנו וא"כ ליבעי לפנים מן הקלעים כשחיטה ונראה דנפקא לן מדכתיב לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך וגו' ובכורות בקרכם וצאנכם דמשמע בשעריך הוא דלא תוכל לאכול הא בירושלים אכול ומעשר בהמה גמר העברה העברה מבכור ומיהו קשה דבההוא קרא נמי הא כתיבי חטאות ואשמות כדדרשינן בפ' בתרא דמכות (דף יז.) בקרך וצאנך אלו חטאות ואשמות ונראה לפרש דנפקא לן מדמקשינן בגמ' לחזה ושוק של שלמים כו] הנאכלין לשני ימים והוא הדין לענין שנאכלין בכל העיר ותודה ואיל נזיר ושלמים נפקא לן מקרא דחזה ושוק של מילואים:

לשני ימים · פי' בקונט' בבכור יליף לה בגמ' מעשר לא ידענא מהיכא ושוב כז] הגיה דיליף העברה העברה מבכור ותימה א"כ תפשוט מהכא דדבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בגז"ש כח] ולעיל אמרינן דאינו חוזר ומלמד בגז"ש מדרבי יוחנן כט] ונראה דמעשר יליף משלמים בבנין אב מה שלמים קדשים קלים אף מעשר קדשים קלים דבכור נמי הוה אתי משלמים אי לאו משום דמתנה לכהן וא"כ מעשר דלא הוי מתנה לכהן משלמים אתי:

הפסח אינו נאכל כו' · תימה ליתני נמי דאינו נאכל אלא על מצות ומרורים ותירץ ה"ר חיים דלא חשיב אלא דבר שכנגדו ל] בקדשים והוא חלוק מהם דשאר קדשים נאכלין ביום ובלילה לא] עד היום ולכל אדם בכל מאכל ופסח אינו נאכל אלא בלילה עד חצות ולמנויו וצלי אי נמי לא תנא מצות ומרורים דאין מעכבין א"כ לאו מצוה דגופיה לב]:

לגופיה · ללמד יא] זמן אכילת שלמים ביום זביחתו וממחרת: ה"ג א"כ נימא קרא ביום זבחו יאכל הקריבו למה לי ש"מ ביום שאתה זובח אתה מקריב כו': **דלמא הכי קאמר רחמנא כו'** · ה"ג אם כן נימא קרא יב] וביום הקריבו יאכל זבחו למה לי ש"מ ביום שאתה זובח אתה מקריב כך הגהתי מספרו של רבי:

ודלמא הכי קאמר רחמנא כו' · דלא תלה רחמנא זמן אכילה בזביחה אלא בזריקה לאוכלו ביום זריקתו וממחרת: **המחשב לאור שלישי** · יג] בשחיטת שלמים על מנת לאכול מן הבשר לאור שלישי ליל שני לזביחה יד]: **כשר** · דלא הוי חוץ לזמנו: **דלא אינתיק ליה** · מזמנו לגמרי ולהיות זמן שריפתו עכשיו עד לצפרא כדתני' לקמן בשמעתין: **האוכל לאור שלישי** · מבשר קרבן כשר: **פטור** · מקרבן שגגת נותר: **לא אינתיק לשריפה** · הלכך לאו נותר הוא: **מחשבין בדמן משתשקע החמה** טו] · אם שחט על מנת לזרוק דמן משתשקע החמה פיגול ובאכילת בשר ובהקטרת אימוריהם אם חישב בשחיטה על מנת לאכול מבשרן או להקטיר מאימוריהן משיעלה עמוד השחר פיגול דהיינו חוץ לזמן דידהו: **ה"ג והנאכלין לשני ימים ולילה אחד מחשבין בדמן משתשקע החמה ובאימורין משיעלה עמוד השחר ובבשרן משתשקע החמה של שני ימים** · והיינו לאור שלישי כר' יוחנן לענין דם ואימורין קדשי קדשים וקדשים קלים שוין דדם ואימורין לעולם קדשי קדשים הם: **לילה אחריהם** · דכתיב בתודה (ויקרא ז) לא יניח ממנו עד בקר טז] [הא] כל הלילה נאכל אף כאן בשלמים תהא לילה אחר יום המחרת: **עד יום** · גבי אכילה כתיב בקדושים (א) תהיו ביום זבחכם יאכל וממחרת והנותר עד יום בעוד שהוא יום תאכלנו: **יכול ישרף מיד** · לאור שלישי הואיל ועבר זמן אכילתו: **מה להלן** · בנאכלין ליום אחד תיכף לאכילה שריפה דכתיב גבי מילואים ואם יותר מבשר המילואים וגו' יז] בצו את אהרן כתיב ובהאי קרא לא כתיב אכילה אלא שריפה ולהכי לא כתיב עד יום אלא ביום: **מתני' והמעשר** · מעשר בהמה: **מתנה אחת** · דלא כתיב בהו סביב אלא ואת דמם תזרוק כתיב בבכור והנך נמי יח] מהכא ילפינן כדאמרינן בגמ': **כנגד היסוד** · במקום שיש יסוד תחתיו למעוטי מזרח ודרום: **שינה באכילתן** · אע"פ שהשוה הכתוב את מתן דמם שינה באכילתן זה מזה: **הבכור נאכל לכהנים** · כדכתיב ובשרם יהיה לך (במדבר יח): **והמעשר לכל אדם** · שלא מצינו יט] לו בתורה שיתן לכהן: ונאכלין בכל העיר בכל מאכל גרס ולא גרסי' לכל אדם דהא קתני בכור כ] לכהנים: **בכל העיר** · כדכתיב והבאתם שמה עולותיכם וזבחיכם ואת מעשרותיכם (דברים יב) ותניא בספרי ר' עקיבא אומר בשתי מעשרות הכתוב מדבר אחד מעשר בהמה ואחד מעשר דגן וכתיב (א) בההוא קרא ובכורות בקרכם וצאנכם ומדלא קבע כא] בהו מחילה שמע מינה בכל העיר נאכלין: **לשני ימים ולילה אחד** · בבכור יליף לה בגמ' מעשר לא ידענא מהיכא: **אלא בלילה** · כדכתיב בלילה הזה (שמות יב): **ואינו נאכל אלא עד חצות** · בגמ' יליף לה: **למנויו** · שנמנו בדמי לקיחתו כדכתיב לפי אכלו תכוסו (שם): **גמ' מאן תנא** · מעשר ופסח בזריקה כב] מדמשוי מתן דמים בכור ומעשר ופסח דקתני שינה באכילתן מכלל דמתן דמים לא שינה ובבכור כתיב ואת דמם תזרוק (במדבר יח): **דמו לא נאמר** · אך בכור שור וגו' אבל לר' ישמעאל פסח בשפיכה דנפקא ליה מתן דמים לפסח מודם זבחך ישפך (דברים יב):

נ"א וגם יש לתמוה אמאי כו' נ"ק

גי' הצ"ק ועוד דבתמורה בסוף אלו קדשים דא ללמד על הבכור שנאכל לפנים מן החומה מסוס שנאמר פני ה' תאכלנו וא"כ ליבעי לפנים כו' כנ"ל

פסחים ג. [ע"ש כמה שינויים]

לעיל לז. פסחים סד.

[נ"ל אלעזר]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בכל העיר וכו' וכתיב ג"כ בההוא קרא:

גליון הש"ס

גמ' מחשבין בדמן משתשקע החמה · עיין לעיל דף כט ע"א תוס' ד"ה למקום:

שיטה מקובצת

א] האידנא אכול בשר: ב] למחר אכול בשר: ג] פטור רבי יוחנן אמר חייב חזקיה אמר פטור דלא: ד] זבחים הנאכלין' תיבת קדשים נמחק: ה] עמוד השחר והנאכלין לשני ימים ולילה: ו] ובבשרן משתשקע החמה של שני (תיבת ימים נמחק)· פי' דאז הוי לילה דכל זמן שהוא יום כשר לאכילה כדקאמר בסמוך בעוד שהוא יום הוא נאכל וקשה לפר"ת דעד צאת הכוכבים לא הוי לילה ולא משקיעת החמה ופר"ת דמשתשקע החמה דהכא היינו מסוף שקיעה והוא זמן צאת הכוכבים מרשני בלישניה דהכא קאמר משתשקע החמה ולעיל גבי דם קאמר בשקיעת החמה ואע"ג דגם הכא גבי דם נקט נמי משתשקע החמה והוא ר"ל תחלת שקיעה כדפי' גבי דם וי"ל דאגב דנקט משתשקע דמשמע סוף שקיעה גבי בשר נקטיה נמי להאי לישנא גבי דם ואת"ת והיאך נפסל דם במחשבת שקיעה והלא בעינן מקום זמן משולש לפסול גם בשר ואימורים ועדיין ליכא פסול לא באימורים ולא בבשר וי"ל דהאי תנא לא בעי זמן משולש' מהר"ש: ז] ימים ולילה אחת: ח] ימים ולילה אחת לילה אחריהן ת"ל והנותר' ס"א יאכל עד יום: ת"ל כו' עד יום ·

[עי'] פ"ה וקשה שהרי כתיב והנותר בפסוק דהיינו שנפסל ונעשה נותר וי"ל דהאי והנותר לא נפסל קאמר אלא נותר שלא אכל ביום הראשון כמצוותו דעיקר מצוה לאכלו ביום הראשון אע"פ שנאכלים א) ליום ולילה וכן נמי אשכחן שמיקרי נותר אף על פי שעדיין כשר הוא לאכילה דכתיב והנותר ממנו יאכל ובפ"ק דפסחים פירשתי · תוס' מהר"ש: ט] תאכלין בכל העיר כו' ב) ודבר תימה כו' עד ונראה דנפקא לן בכור מהיקשא דתודה ומעשר מבנין אב דשלמים כמו לענין ב' ימים ושלמים ותודה נפקא לן דנאכלין בכל העיר במקום טהור כדדרשינן לעיל ומאד תימה הוא אי אתי בהיקש לענין מקום אכילתן אמאי לא מפרש ליה תלמודא כמו לענין ב' ימים אלא ודאי ש"מ דלענין מקום אכילתן לא הוצרך התלמוד לפרש דזיל קרי בי רב הוא כדפי' הקונט' וליכא [למימר] דתלמודא נקט לפרש לענין ב' ימים ומילא שמעינן לענין לכל העיר דאדרבה דהוי ליה לפרושי לענין בכל העיר השנוי קודם במשנה לכך נראה לריב"א דאע"ג דקרא איירי לענין חטאות ואשמות לענין הבאת מקום מ"מ לענין אכילה לא איירי לגבי חטאות ואשמות ותדע דהא גבי אכילה כתיב ואכלתם לפני ה' אתה וביתכם וביתכם דהיינו נשים ואלו חטאות ואשמות אינן נאכלין אלא לזכרי כהונה (כאן שייך הגה"ה ז) [ס"א אלא ש"מ דאכילה לא קאי אכולהו ולא נכתבו בהאי קרא חטאות ואשמות לענין מקום אכילה אלא לענין הבאת מקום שיחד להם בשעת איסור הבמות להביאם שמה בבית הבחירה דלא נפקא לן מבחצר אהל מועד יאכלוה דה"א דהיינו דוקא כשנשחטה בעזרה אז תאכל בחצר אהל מועד אבל אם היה שוחט בחוץ הייתי אומר דאינו צריך להביאו לאהל מועד לאכול שם לכך נכתבו כאן חטאות ואשמות ואל תתמה אם (לאו) האי ואכלתם לאו אכולהו עניינא קאי דהכי נמי לא קאי אעולותיכם דעולה אין בה אכילה אבל קשה כו' עכ"ה] · וקרא דהבאתם שמה איירי בשני דברים לענין הבאת מקום דכתיב אשר יבחר לאיסור במות ולענין אכילה דכתיב ואכלתם מיהו קשה דהא כתיב גבי אכילה לפני ה' ואימא דהיינו העזרה דומיא דלפני ה' דלגבי שחיטה וי"ל דשאני שחיטה דכתיב בה אהל מועד וא"כ לפני ה' דקאמר היינו העזרה אבל הכא לא כתיב אהל מועד: י] אומר דמו לא נאמר אלא דמם חלבו לא נאמר אלא חלבם לימד: יא] ללמד על זמן אכילת שלמים שהוא ביום זביחתן: יב] קרא ביום הקריבו: יג] שלישי חשב בשחיטת: יד] לזביחה דהיינו ליל שמחרת שלישי כמו אור לי"ד הס"ד: טו] ההכה כלומר מחשבת חוץ לזמן זריקת דמן משתשקע החמה הוא אם: טז] בקר הא כל: יז] וגו' הס"ד ומה"ד ביום השלישי וגו' בצו: יח] נמי מהתם ותיבת מהכא נמחק: יט] תיבת לו נמחק: כ] בכור נאכל לכהנים: כא] קבע להו: כב] בזריקה שמשוי מתן דמים כו' מכלל דבמתן דם לא שינה כו' תזרוק (דמו יזרוק) ואיכא תנא דסבר לעיל דפסח ומעשר בשפיכה לכך בעי מאן תנא דסבר בזריקה · גירסת רש"י של מהר"פ: כג] התם בקרכם וצאנכם דהיינו חטאות: כד] אלהיכם במחיצה תיבת אלו ואות ה' נמחק: כה] תיבות מן הקלעים נמחק: כו] שלמים שנאכלין לשני ימים כו' לענין דנאכלין בכל העיר: כז] ושוב פירש בתשובה תיבת הג"ה נמחק: כח] בג"ש למאן דאמר לקמן היכנו ודבר אחר הוי היקש ולעיל: כט] יוחנן ועוד דלעיל אצטריך ודם זבחיך ישפך למתן דם פסח ומעשר והשתא במעשר למה לי קרא תיפוק ליה מג"ש דהעברה העברה אלא ודאי העברה לא ניתן לידרש לדברים הנוהגים לאחר שחיטתו אלא כדברים הנוהגים בחיותו ונראה דמעשר ילפינן משלמים מה שלמים קדשים קלים כו' ונאכלים כו' אף מעשר כו' ולא מצי למיפרך כמו לעיל דבכור מתנה לכהן כו' לשון מהר"פ: ל] שכנגדו בשאר קדשים: לא] ובלילה כל היום תיבת עד נמחק: לב] דגופיה ולא תנא אלא מצוה שבגוף הפסח הס"ד:

א) נראה דצ"ל אע"פ שנאכלים לשני ימים וכן נמי וכו' וכ"כ גם הרמב"ן בפי' החומש בפ' צו על קרא ביום זבחכם יאכל וגו' · ב) נראה דצ"ל עי' תוס' ד"ה ונאכלין כו' ותימה גדולה לפי' כו' עד ונראה לפרש דנפקא לן וכו' ולי נראה דנפקא לן כו' ·

תורה אור

ויקרא ד *ועולה גופה מנלן א] דכתיב °אל יסוד מזבח העולה ב]למד על עולת חובה שטעונה יסוד אי מה להלן ג] שתי מתנות שהן ארבע אף כאן שתי מתנות שהן ארבע אמר אביי ד]למה שם א לי למכתב °סביב בעולה סביב בחטאת *הוו שני כתובין הבאין כאחד *וכל שני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין הניחא למ"ד אין מלמדין אלא למ"ד מלמדין מאי איכא למימר הוי ה]אשם שלשה ושלשה ודאי אין מלמדין: ו]הבכור נאכל לכהנים: ת"ר מנין לבכור במדבר יח שנאכל לשני ימים ולילה ז] שנאמר °ובשרם יהיה לך כחזה התנופה וכשוק הימין הקישו הכתוב לחזה ושוק של שלמים מה שלמים נאכלין לשני ימים ולילה אחד אף בכור נאכל לשני ימים ולילה אחד וזו שאלה נשאלה לפני חכמים בכרם ביבנה בכור לכמה נאכל נענה ר"ט ואמר לשני ימים ולילה אחד היה שם תלמיד אחד שבא לבית המדרש ח] לפני חכמים תחלה ור' יוסי הגלילי שמו אמר לו רבי מנין לך אמר לו בני שלמים קדשים קלים ובכור קדשים קלים מה שלמים נאכלין לשני ימים ולילה אחד אף בכור נאכל לשני ימים ולילה אחד אמר לו רבי בכור מתנה לכהן וחטאת ואשם מתנה לכהן מה חטאת ואשם ליום ולילה אף בכור ליום ולילה אמר לו ט] נדון דבר מ(תוך) דבר ונלמד דבר מ(תוך) דבר מה שלמים אין באין על חטא אף בכור אינו בא על חטא מה שלמים נאכלים לשני ימים ולילה אחד אף בכור נאכל לשני ימים ולילה אחד אמר לו רבי נדון דבר מדבר י] ילמד דבר מדבר חטאת ואשם מתנה לכהן יא] ובכור מתנה לכהן מה חטאת ואשם אין באין בנדר ונדבה אף בכור אינו בנדר ונדבה מה חטאת ואשם נאכלין ליום יב] אחד אף בכור נאכל ליום אחד קפץ ר"ע ונסתלק ר"ט אמר לו הרי הוא אומר *ובשרם יהיה לך יג] הקישן הכתוב לחזה ושוק של שלמים מה שלמים נאכלין לשני ימים ולילה אחד אף בכור נאכל לשני ימים ולילה אחד אמר לו יד] היקישתו לחזה ושוק של שלמים ואני מקישו לחזה ושוק של תודה מה תודה נאכלת ליום ולילה אף בכור נאכל ליום ולילה אמר לו הרי הוא אומר ובשרם יהיה לך שאין ת"ל טו] לך יהיה ומה ת"ל לך יהיה *הוסיף הכתוב הויה אחרת בבכור וכשנאמרו דברים לפני ר' ישמעאל אמר להן *צאו ואמרו לו טז]לר"ע טעיתה תודה מהיכן למדה משלמים[וכי]דבר הלמד בהיקש *חוזר ומלמד יז] בהיקש הא אין עליך לידון בלשוןאחרון אלא בלשון ראשון ור' ישמעאל האי לך יהיה מאי עביד לי' *לימד על בכור בעל מום שהוא מתנה לכהן *שלא מצינו בכל התורה יח]ור"ע יליף ליה מבשרם חד תם וחד בעל מום ור' ישמעאל מבשרם דהנך בכורות קאמר במאי קמיפלגי מ"ס *הימנו ודבר אחר הוי היקש ומ"ס לא הוי ויקרא טז היקש בשלמא למ"ד לא הוי היקש היינו דכתיב °וכן יעשה לאהל מועד *כשם שמזה לפני ולפנים אחת למעלה ושבע למטה מדם הפר כך [א]מזה טו בהיכל וכשם שלפני ולפנים אחת למעלה ושבע למטה מדם השעיר כך [ב]מזה בהיכל אלא למ"ד הוי היקש מאי איכא למימר יט]*מקומות הוא דגמרי מהדדי

ועולה גופה מנלן · כדי נסבה דהא מק"ו ילפינן לעיל בפירקין (דף נג·) והאי קרא לדרשא אחריגא כ] אוקימנא וקיצור דברים הוא דנקט לה מקרא דאי לאו ק"ו הוה ילפינן לה כא] מיניה: **אי מה כו' אף כאן** · *דבכור זריקה זריקה מעולה ילפינן מה להלן ד' מתנות שתים שהן ארבע: **סביב בחטאת** · במילואים ובעולה מסביב שמעינן ביה ד' מתנות כב] שסובב בדמה *רוחות המזבח: **אין מלמדין** · ואע"ג דהכא לאו בבנין אב אנו באין ללמוד אשמעינן אביי דשני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין אפי' בג"ש אותו דבר שנכתב בשניהן: **ובשרם יהיה לך** · בבכור כתיב: **לחזה ושוק של שלמים** · ולקמיה פריך כג] אשל תודה אקשינן: **בכרם** · ת"ח יושבין שורות ככרם כך מפורש בברכות ירושלמי: **שבא לבית המדרש תחלה** · היא היתה תחילת ביאתו לפניהם ביבנה: **וחטאת ואשם מתנה לכהן** · אבל שלמים לבעלים: **נדון דבר מדבר** · כלומר שכמותו ודומה לו: **אין באין על חטא** · כחטאת ואשם: **אינו בא בנדר ובנדבה** · לאפוקי שלמים דבאין בנדר ובנדבה: **ונסתלק** · נשתתק: **הקישו הכתוב** · ואין משיבין על ההיקש: **הוסיף לך הכתוב כו'** · כלומר מודה אני לדבריך שלחזה ושוק של תודה כד] צריכין אנו להקישו דתפסת מועט תפסת מיהו מהדר הכתוב בהאי קרא לך יהיה דלא איצטריך דהא כתיב ברישיה יהיה לך הוסיף לו הכתוב הויה אחרת כמו זו הבאה לו בהיקש: **ה"ג וכשנאמרו דברים לפני ר' ישמעאל אמר להם לאו ואמרו לו** כה] **לר"ע טעית תודה מהיכן למדה משלמים** כו] **ודבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש אין עליך כו'** · טעיתה במה שחזרת בך מהיקש שלמים ואתה מקישו לתודה דלא למדו הכתוב אלא משלמים דאי מתודה חזה ושוק לא כתיב בה אלא מדאיתקש תודה לשלמים נפקא לן בה חזה ושוק בת"כ דתניא לפי שילאה תודה לידון בדבר החדש שטעונה לחם יכול אין לך בה אלא חידושה כז] ת"ל תורת זבח השלמים אם על תודה מה שלמים טעונים סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק אף תודה כו': **ודבר הלמד בהיקש** כח] **יחזור וילמד על הבכור בהיקש** · ליאכל ליום ולילה: **אין עליך לדונו בלשון אחרון** · להקישה לחזה ושוק של תודה: **אלא בלשון ראשון** · לשל שלמים: **שלא מצינו** · ללמדו בכל התורה כולה אלא מכאן: **דהנך בכורות** · בכור שור בכור כשב בכור עז כט] וכל לשון רבים דקרא עלייהו קאי לר' ישמעאל וה"נ אמרינן גבי ואת דמם ואת חלבם לר' ישמעאל בפרק ב"ש (לעיל לז·): **במאי קמיפלגי** · רבי ישמעאל ור"ע דע"כ אין היקש חוזר מלמד בהיקש ור"ע מ"ט גמיר לה: **הימנו ודבר אחר** · אכילת חזה ושוק של תודה ליום ולילה הימנו ודבר אחר *העמידוה קלא המלמד כתב בה דכתיב בתודה יום ולילה וקלא היא למדה ממקום אחר ל] מאי היא חזה ושוק דלא כתיב בה: **רבי ישמעאל סבר היקש הוא** · כגלא מה שחזה ושוק לא] נאכלין ליום ולילה מן ההיקש למד · ור"ע סבר הואיל ויום ולילה בתודה כתיב אע"ג דחזה ושוק למדה לב] בהיקש לא הויא זמן אכילת חזה ושוק של תודה דבר הלמד בהיקש: **כשם שמזה לפני ולפנים כו'** · ולפני ולפנים גופיה אחת למעלה ושבע למטה בפר ושעיר בהימנו ודבר אחר גמר לג] דבפנים למעלה בפר לא כתיב ביה מניינא דכתיב (ויקרא טז) והזה באצבעו על פני הכפרת וקדמה ולפני הכפרת יזה שבע פעמים לד] ושבע למטה הוא דכתיבא ביה ובשעיר חטאת למעלה הוא דכתיבא והזה אותו על הכפרת ולפני הכפרת אותו חדא משמע לה] ולפני הכפרת לא כתיב שבע וגמירי בהיקשא מהדדי דכתיב ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר אלמא עבודת פר ושעיר בפנים לו] בהימנו ודבר אחר ילפינן דמקצת עבודה כל אחד כתובה בו ומקצתה למד מחבירו והדר מיגמר היכל מפנים בהיקשא דכן יעשה לאוהל מועד אלמא הימנו ודבר אחר לא כהיקשא חשיב לה: **אלא למ"ד הוי היקש** · היכי הדר היכל וגמר מיניה בהיקשא: **מקומות הוא דגמירי מהדדי** · ואין זה לז] חוזר ומלמד בהיקש דבהיקש קמא בהמות איתקוש ובהיקשא בתרא מקומות איתקוש אבל גבי תודה ובכור *חזה ושוק של תודה לח] הוקשה לבכור והיא עצמה למידה משלמים בהיקש:
ה"ג

למה לי למכתב סביב בעולה סביב בחטאת הוו שני כתובים · למ] סביב בעולה איצטריך כדאמר לעיל יכול יזרקנו זריקה אחת ת"ל סביב אלא סביב דחטאת קאמר ל"ל דארבע קרנות כתיב ביה מ] ומיהו לרבי ישמעאל קשה דאיצטריך לגזירה שוה דיליף מיניה פיסוק ד' מתנות בעולה כדאמר לעיל ועוד למ"ד לעיל (דף נג·) בחטאת נותן אמה אילך ואמה אילך איצטריך בחטאת סביב לגופיה שלא תאמר דסגי בשתי מתנות *ברוחב אחת בשתי קרנות ושמא סביב דעולה הוא *דמייתי דעובלא סביב כתיב בעולה בפרשת ויקרא מא] ועוד דעולה אתיא זריקה זריקה משלמים: **ואני** מקישו לחזה ושוק של תודה · משום דלחומרא מקשינן: **וכי** דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש · תימה ונקשיה לחזה ושוק של איל נזיר דכתיב בהדיא ונאכל ליום ולילה כדמרבינן לעיל מב] *בפ"ק (דף ד) ובפרק כל הפסולין (דף לו·) מג] וכ"ת דהאי דמרבינן מבשר זבח תודת שלמיו חשיב הקישא מד] א"כ היכי יליף לה לעיל מחטאת ואשם דילפינן *מההוא קרא ולעיל (דף כ·) איבעיא לן אי דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בבנין אב ולא איפשיטא ויש לומר דמסתברא לאקושי לתודה שנוהגת בכל בהמה מה] *בבכור ולא לאיל נזיר דאינו נוהג אלא באיל א"נ בשוק הימין כתב *ותודה ילפי' משלמים דכתיב בהו ימין אבל איל נזיר לא כתיב ביה ימין:
ואיבעית

עד א ב מיי' פ"ה מהלכות מעה"ק הל' יב ופ"ג מהלכות עיה"כ הלכה ה:

נ"ל כיון דבכור נ"ק

[פסחים סה. ע"ש]

גי' כה"י קד' רוחות המזבח

[עי' תוס' פסחים סד: ד"ה אתיא]

נ"ל ברוח נ"ק

גי' הל"ק דמייתי

[קדושין כד. וש"נ]

מה שנרשם כאן בפ"ק דמרבי' שלמי נזיר ליתא ועי' לעיל דף ד ע"א וצ"ל כדמרבינן לעיל בפ' כל הפסולין נ"ק

נ"ל נמי מהאי קרא

נ"ל כבכור

נ"ל כבכור ותודה נ"ק

[בכורות כז:]

[שם כח.]

[יומא עה: ע"ש]

[לעיל מג: וש"נ]

[בכורות כז: לעיל לז:]

*[בכת פג: וש"נ]

[מנחות עח. יומא נג.]

[יומא נז.]

[שם]

נ"ל הוא קלא התלמוד כו' פי' קלת הלימוד נ"ק

גי' נ"ק חזה ושוק של בכור הוקשה לתודה והיא כו' כנ"ל

* * *

שיטה מקובצת

א] דכתיב אל יסוד כו' פ"ה דכדי נסבא כו' היינו לשיטתו דלעיל אבל לפי' ריב"א אתי שפיר ואע"ג דאוקימנא לעיל בשירים בעולה לפי' רבינו חיים מ"מ [אמרינן נמי] בתחלת עולה דהוא פשטיה דקרא לפי' ריב"א ולפירוש רבינו חיים וא"ת אכתי תחלת דמים דכל הקרבנות כנגד היסוד מנלן לפי' רבינו חיים דלא [אתא] קרא דאל יסוד העולה רק בעולה וי"ל דילפינן להו נמי בג"ש דזריקה מעולה כמו בכור ומעשר ה"ה נמי לכל הקרבנות אלא משום דהוי קבעי על הבכור אי נמי א) לאחר שפי' כל הקרבנות קבעי הכא כנגד היסוד מנלן ואכולהו קרבנות קאי וא"ת ולמאן דדריש בכור ומעשר מדם ובחיך ישפך לומר דהם בשפיכה שהם כנגד היסוד מגליה כיון דלא שייך ג"ש דזריקה ואין סברא לומר דפליג בהא דהא לא אשכחן שום תנא דפליג אלא בשפיכה אבל כנגד היסוד לא אשכחן שום תנא דפליג ועוד דמתני' דקתני כנגד היסוד מסברא אתי ככולי עלמא ותירץ ריב"א דיסוד גופיה נפקא מישפך דלשון שפיכה משמע ששופך על גבי דבר אחר והיינו על גבי היסוד דהיינו דבר חלק אבל מאן דיליף להו מאת דמם תזרוק לא הוי ידעינן כנגד היסוד אלא מג"ש דזריקה · תו' מהר"פ: ב] על תיבות למד על עולת שטעונה יסוד נרשם מלמעלה קו להורות שאין זה מדברי התלמוד (ותיבת חובה נמחק): ג] להלן ארבע מתנות אף כאן ארבע מתנות (ועל תיבות שהן ארבע נרשם קו): ד] למה לי למכתב סביב בעולה כו' תימה והלא אינם שוין דעולה היינו ב' מתנות כו' ועוד דהיא למטה וחטאת למעלה אלא אחטאת קאמר כו' לשון מהר"פ: ה] אשם שלשה תימה דלא מצינו למילף אשם מעולה דאיכא למיפרך מה לעולה שכן כליל וי"ל דבאשם נמי כתיב זריקה וילפינן בג"ש מעולה שטעונה יסוד לתחלת דמו וה"ה דהמ"ל הוי שלמים ג' כתובים הבאים[כאחד]דנאמר בהם זריקה וסביב: ו] ונאכלים בכל העיר וכו' ת"ר מנין: ז] ולילה אחת שנאמר: ח] תיבות לפני חכמים נמחק: ט] א"ל בני נדון דבר מדבר ונלמד דבר מדבר שלמים קדשים קלים ואין באין על חטא ובכור קדשים קלים ואינו בא על חטא: י] ונלמד דבר: יא] מתנה לכהן ואינן באים בנדר ונדבה ובכור מתנה לכהן ואין בא בנדר ונדבה מתיבות מה חטאת כו' עד תיבת ונדבהנמחק: יב]ליום ולילה אחד אף בכור נאכל ליום ולילה אחד: יג] לך וגו' הקישן: יד] לו אתה היקשתו: טו] ת"ל יהיה לך ומה ת"ל יהיה לך הוסיף: טז] לו לעקיבא: יז] בהיקש · וא"ת ולילף בכור בהיקישא דחזה ושוק דאיל נזיר דכתיב בגופיה זמן אכילתו כדדרשינן מזבח תודת שלמיו לרבות שלמי נזיר לעיל וליכא למימר דגם זה חשיב היקש דאיתקש לתודה ואע"ג דאיכא יתור' דא"כ חטאת ואשם נמי לא נפקא אלא מהאי קרא וכיון דחשיב היקש היכא ילפינן בכור לעיל מבנין אב דחטאת ואשם והלא דבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בבנין אב ולעיל לא איפשט לן וי"ל דמחזה ושוק דאיל נזיר לא מצי יליף משום דהתם יש זרוע בשלה שגם הוא מתנה לכהן ובהאי קרא דבכור לא כתיב כי אם חזה ושוק דמשמע דמקיש בכור לחזה ושוק גרידא דליכא בהדיה דבר אחר שיהא מתנה לכהן · לשון מהר"פ: יח] התורה כולה ור"ע יליף ליה מובשרם כו' ורבי ישמעאל ובשרם דהנך: יט] מקומות הוא כו' דבהיקש קמא איתקש פר ושעיר ובהיקש בתרא אקשינן היכל לבין הבדים הלכך היקשא בתרא לא הוי מעין היקשא קמא: כ] אחרינא אוקמינא: כא] לה תלמודא מהכא ב) כלומר אי דבכור והר"א: כב] מתנות שיסבב בדמה ארבע רוחות: כג] פריך דלמא לחזה ושוק של תורה: כד] תודה הוקש תיבות צריכין אנו להקישו נמחק: כה] לו לעקיבא טעית: כו] משלמים דבר הלמד אות ו' נמחק: כז] חידושה בלבד ת"ל וזאת תורת זבח השלמים וגו': כח] בהיקש היאך חוזר ומלמד על הבכור: כט] עז דכתיבי בקרא וכל לשון רבים דקרא לר' ישמעאל עלייהו קאי והכי נמי: ל] אחר דלא כתיב בה חזה ושוק הס"ד: לא] ושוק של תודה נאכלין ליום כו' למד הלכך אינה חוזרת ומלמדת בהיקש הס"ד: לב] למדת בה בהיקש: לג] גמר דלמעלה ותיבת דבפנים נמחק: לד] פעמים שבע למטה כו' ובשעיר אחת למעלה בלחוד כתיבא והזה אותו: לה] משמע ושבע למטה לא כתיב וגמירי תיבות ולפני הכפורת נמחק: לו] בפנים בהיקש בהימנו ודבר אחר ילפינן דמקצת עבודות כל אחד ואחד כתובות בו ומקצתו הוא למד מחבירו והדר מיגמר פנים אהיכל בהיקישא דכן כו' לא היקישא חשיב ליה הס"ד: לז] זה קרוי חוזר: לח] תודה עצמה הוקשה: לט] דאסביב דעולה לא קאי דאיצט' ריך לאתויי לכדאמר: מ] ביה ואם אינו ענין לגופיה תנהו ענין לעולה והוי ב' כתובים בעולה ואין מלמדין ומיהו לר"י קשה דאצטריך סביב לגזירה: מא] עיין בהשמטות בסוף המסכת: מב] לעיל בפרק כל הפסולין ותיבות בפ"ק נמחק: מג] ואין לומר דהאי תיבות וכ"ת ל"ש: מד] היקשא דא"כ: מה] כבבכור ולא לאיל נזיר שאינו נוהג:

א) אולי צ"ל נאמר שפירש דבכור ומעשר ופסח טעונין מתן דמים ואימורין ככל הקרבנות קבעי הכא וכו'. ב) נראה דצ"ל מהכא הס"ד ומה"ד אי מה כו' אף כאן כלומר אי דבכור כו'.

עה א מיי׳ פ״ח מהל׳ תמידין ומוספין הלכה ד :

א] ואיבעית אימא חוץ מפנים בחד זימנא גמיר בשלמא למ״ד (א) ב] *הוי היקש היינו דכתיב °ממושבותיכם תביאו לחם תנופה *שאין ת״ל תביאו מה ת״ל תביאו כל שאתה מביא ממקום ג] (למקום) אחר הרי הוא כזה מה להלן עשרון לחלה אף כאן עשרון לחלה אי מה להלן שני עשרונים אף כאן שני עשרונים ת״ל תהיינה ד] ולמדנו *עשרה לחמץ עשרה למצה מנין ת״ל °על חלת לחם חמץ ה] נגד חמץ הבא מצה אלא למאן דאמר ו](ב) (*לא) הוי היקש מאי איכא למימר תביאו ז] יתירא היא: הפסח אינו נאכל: מאן תנא *אמר רב יוסף רבי אלעזר בן עזריה היא דתניא רבי אלעזר ח] [בן עזריה] אומר נאמר כאן °בלילה [הזה] ונאמר להלן °ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה מה להלן עד חצות אף כאן עד חצות א״ל ר״ע והלא כבר נאמר ואכלתם אותו בחפזון עד שעת חפזון א״כ מה ת״ל בלילה הזה שיכול יהא ככל הקדשים הנאכלים ביום ת״ל בלילה ט] יהא נאכל ואינו נאכל ביום א״ל אביי וממאי דרבי אלעזר ב״ע ודאורייתא דלמא דרבנן י] ולהרחיק מן העבירה א״כ מאי אלא יא] עד חצות [אלא]כי התם מה התם דאורייתא אף כאן נמי דאורייתא:

תורה אור
ויקרא כג
שם ז
שמות יב
שם

הדרן עלך איזהו מקומן

ה״ג ולאיבעית אימא חוץ מפנים בחד זימנא גמיר · והכי איתא בסדר יומא בפרק הוציאו לו (דף נז׳) כלומר נהי נמי דהיקש מקומות כהיקש בהמות הואיל והיקש יב] לורך פנים הוא אפ״ה לא דמי לההוא דלעיל דאילו היכל כולה מילתא בעי למילף מפנים ואיידי דניתן היקש לידרש בדברים המפורשים בפנים יג] כמו למטה בפר ולמעלה בשעיר נדרש יד] ולמד בבת אחת ובא אף מה שלמד בפנים בהיקש עמו וגבי היקש *דלעיל נמי אם טו] כתוב *בתודה והוקש בכור לתודה (ג) ללמוד לו חזה ושוק ולמדתה בהיקש אי הוי טז] הוקש בכור לתודה עצמה והיה למד ממנה תנופת חזה ושוק ואכילת יום ולילה יז] דמתוך שיכולה ללמוד עליו זמן לאכילה שהוא כתוב בה מלמדת נמי עליו תנופת חזה ושוק יח] אבל השתא לתודה עצמה לא הקישה הכתוב אלא לחזה ושוק שבתודה ובתודה עצמה לא למדתה אלא בהיקש: **היינו דכתיב ממושבותיכם וגו׳** · גבי שתי הלחם דעצרת יט] כתיב והוצרכנו במסכת מנחות (דף עז:) ללמוד מהם כמה עשרונות יש בלחמי תודה ובגופה נכתב י׳ חלות בכל מין אבל לא נתפרש מכמה היא החלה ומייתי לה לחלות חמץ שבתודה כ] משתי הלחם שאף הן חמץ והכתוב הקיש כל הבאות של חמץ כא] שיהיו שוות ומקרא יתירא דתביאו ילפי׳ לה דלא איצטריך דכתיב והקרבתם מנחה חדשה ממושבותיכם כב] תביאו לחם תנופה ולא איצטריך תביאו מה ת״ל תביאו כל חמץ שאתה מביא ממקום אחר יהא כזה עשרון לחלה כדכתיב שתים שני עשרונים: **אי מה** כג] **להלן** · אלו שני *עשרונים אף אלו כל י׳ חלות שבה שני עשרונים:

ת״ל תהיינה · התם מפרש מאי כד] למודה בפ׳ התודה: **למדנו עשרה** · עשרונות לחמץ דהא י׳ חלות למודות בה בג״ש מתרומת מעשר מה תרומת מעשר אחד מעשר אף תרומת תודה והקריב ממנו אחד מכל קרבן מכל מין תרומה לה׳ אחד מעשר הרי י׳ חלות ובהיקש כה] תביאו למדנו שהחלה עשרון הרי למדנו י׳ עשרונות לחמץ כו] הימנו ודבר אחר י׳ חלות למדנו בהן ככר ובהיקש הן למידות עשרון לחלה: **עשרה** · עשרון לשלשת מינין שבמצה מנין: **ת״ל על חלת לחם חמץ** · מנה הכתוב מינין שבמצה וכתב אחריהן על חלת לחם חמץ הרי היקש אלמא חמץ שלמדנו בו עשרה עשרונות בהימנו ודבר אחר חוזר ומלמד על המצה בהיקש עשרה עשרונות: **תביאו רבויא הוא** · לרבות חמץ שבתודה שכל שתים כז] שבו יהו שתים עשרונים והוי כמאן דכתיב כח] בגופיה בלחמי תודה ולאו משתי הלחם גמרי כט]והיכי דמי דליהוי הימנו ודבר אחר כגון אי איתקוש חמץ דתודה לשתי הלחם בקרא אחרינא דלא מפרש ל] בה עשרון לחלה וילפינן תודה משתי הלחם בהיקש לעשרון לחלה ובדידיה כתיבי עשר חלות: **מאן תנא** · דאינו נאכל אלא עד חצות: **עד שעת חפזון** · שהם נחפזים ללכת והיינו לאור הבוקר כדכתיב (שמות יב) ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר: **יכול יהא נאכל כשאר כל הקדשים** · ביום זביחתו קודם שתחשך יתחיל לאוכלו אם ירצה ת״ל כו׳: **להרחיק את האדם** · כדתנן בכולהו עד חצות: **א״כ מאי אלא** · ליתני ונאכל עד חצות כדתנא בכולהו: **כי התם** · דומיא דלילה ומצוה ולאו תנייה דהוו דאורייתא איבעית אימא לא גרסינן וה״ג א״כ מאי אלא כי התם מה התם דאורייתא כו׳:

הדרן עלך איזהו מקומן

ואיבעית אימא חוץ מפנים בחדא זימנא גמיר · פירש בקונטרס דכולה מילתא דהיכל בעי למילף מפנים ואיידי דניתן היקש לדרוש בדברים המפורשים בפנים כגון למטה בפר ולמעלה בשעיר נדרש ולמד בבת אחת אף הלמד בפנים בהיקש עמו וגבי היקש דלעיל נמי אם היינו צריכין ללמוד לבכור תנופת חזה ושוק וזמן אכילה והוקש בכור לתודה עצמה ללמוד שתיהן ממנה מתוך שתודה מלמדת עליו זמן אכילה דכתיב בה מלמדת עליו נמי חזה ושוק שלמדתו בהיקש משלמים אבל עכשיו שלא הוקש לתודה אלא לחזה ושוק נא] וללמוד ממנו זמן אכילה לבדו אם אתה אומר לחזה ושוק של תודה הקישו הכתוב נב] בו עצמו לא למדו בתודה אלא בהיקש ע״כ לשון הקונט׳ וקשה לפירושו מהא דאמר לעיל (דף מט:) ליותרת ושתי הכליות דעבודת כוכבים הוי דבר הלמד בהיקש ואינו חוזר ומלמד בהיקש *אע״ג נג]דכתיבא ההיא היקשא לדברים דכתיבי בפר העלם גופיה כגון הזאות וכמה דברים ולא אמרי׳ בחד זימנא גמיר ועוד אמרי׳ לעיל (דף נה׳) דלא ילפינן זבחי שלמי ציבור לצפון מחטאת משום דהוי דבר הבא בהיקש ואינו חוזר ומלמד בהיקש *אף על גב דצריכא ההיא נד] וילפינן בהיקשא נה] [*דנאכל לזכרי כהונה]ותי׳ ר״י דמאחת למעלה דכתיב בשעיר יליף מבחוץ בין בפר בין בשעיר נו] דהכי משמע וכן יעשה בחוץ בין בפר בין בשעיר וכן *בשבע דלמטה דכתיבי בפר בפנים ילפינן (בין) בחוץ בין נז] בפר [בין] בשעיר כלומר בכל הבהמות ורבינו חננאל פירש בפרק הוציאו לו(יומא נז׳)בחדא זימנא גמיר דכי גמרינן שיהיו כל עשיותיו שוות בין בפנים בין בחוץ שכל הזאות שיעשו מהם בכל מקום שיהיו שוות ואית ספרים דגרסי חוץ ופנים בחד זימנא גמר*: **היינו** דכתיב ממושבותיכם תביאו · גבי שתי הלחם כתיב וילפינן מינה חלות חמץ נח] *לתודה דמה כאן בשתי הלחם עשרון לחלה אף כאן חמץ שבתודה עשרון לחלה ומנין חלות שבתודה ילפינן דהוו עשר בג״ש דתרומה תרומה מתרומת מעשר אלמא איכא י׳ עשרונות לי׳ חלות של חמץ והדר ילפינן נט] מיניה מחמץ דכנגד חמץ הבא מצה והוו להו י׳ עשרונות לג׳ מינים של מצה דהיינו ס] ג׳ עשרון ושליש *לכל מין חלה וחלה של מצה ואע״ג דמנין של חלות לאו בגופיה דחמץ כתיב חשיב ליה סא] *בחמץ כדפירש בקונטרס °משום דדבר הלמד בג״ש חוזר ומלמד בהיקש א״כ משום דתרומת מעשר חולין הוא א״נ משום דפריך בפ׳ התודה(מנחות עז:)ואימא ב׳ עשרונות ותו לא כשתי הלחם וקאמר ת״ל תהיינה וגרסי׳ התם מאי תלמודא אמר ר׳ יצחק בר אבדימי תהיינה כתיב *עשרה עשרונות דבר הכתוב ומריבוי ב׳ יודין דריש לחד יו״ד סב]יתיר משמע עשרה ומסתברא דהאי יו״ד דתהיינה אלחמי תודה קאי דאי אשתי הלחם שתים שני עשרונים כתיב והיינו הימנו ודבר אחר די׳ עשרונות בדידיה כתיב דתהיינה סג] משמע י׳ חלות ועשרון מתביאו קא יליף ובלשון אחרון פירש בקונט׳ במנחות (גז״ש) ואית ספרים דגרסי התם אמר רב יצחק בר אבדימי תהיינה כתיב ותו לא ול״ג עשר עשרונות דבר הכתוב ודריש משום דתהיינה מיעוטא הוא דמשמע הכי דוקא שני עשרונים ולא אחר שני עשרונות וכ״כ דיו״ד לא סד] *מייתינן למידרש דכמו שיאמר מתעשה לשון יחיד תעשינה לשון רבים כך יאמר מתהיה תהיינה יו״ד אחת של עיקר ויו״ד אחת של שימוש ואם תאמר ומג״ש דתרומת מעשר היכי יליף לי׳ חלות דלמא עביד חדא חלה סה] אחת גדולה ויטול הימנה פרוסה לתרומה וי״ל דהא אמרינן (פסחים דף לז:) אחד שלא יטול פרוסה ועוד דרשינן התם שיהו כל הקרבנות שוין אלמא דבעי להנך חלות דליהוו *כחלות של תרומה: **להרחיק** מן העבירה · לנאכלין לשני ימים ולילה אחד לא עשו חכמים הרחקה עד חצות דניכר הוא מתי יהיה שקיעת החמה אבל בלילה אינו ניכר סו]: **ואיבעית** אימא כי התם כו׳ · בקונטרס לא גרס ואיבעית אימא ויש לפרש דדייק מדלא קתני עד חצות לבסוף ותני ליה באמצע ש״מ דהוי דאורייתא כמו לילה ומצוה ולאו ויש לדקדק דהלכה כר׳ אלעזר בן עזריה דסתם לן תנא כוותיה במתני׳ ובערבי פסחים (פסחים קכ:) ובפ״ק דברכות (דף ט׳) וצריך ליזהר אמצה משום דקאמר רבא בסוף ערבי פסחים אכל מצה אחר חצות לרבי אלעזר בן עזריה לא יצא ידי חובתו [ועיין תוספות פסחים קכ: ד״ה אמר רבא ותוספות מגילה כא׳ ד״ה לאיתויי] :

הדרן עלך איזהו מקומן

[מנחות עו: סג:]

אע״ג דגמרינן בההיא היקשא לדברים כו׳ נ״ק

אע״ג דזכרי כהונה ילפינן בההיא היקשא ותיכן ע״כ כו׳ נ״ק

משבע נ״ק

[ועי׳ תוס׳ יומא נז. ד״ה חוץ מפנים] שבתודה נ״ק

לכל מין ומין של מצה כו׳ נ״ק

כמאן דכתיב בגופיה דחמץ כדפי׳ כו׳ נ״ק

ואימא עשרה קפיזי ומשני בעשרונות דיבר הכתוב נ״ק

מיותר נ״ק

כ״א לא הוי דלעיל נמי אי הוי הוקש בכור כו׳ והשאר נמחק נ״ק *נ״ל כתודה כצ״ף ועיין בחילופי גרסאות

כ״א ל״ג

פסחים קכ: ברכות ט׳ [מגילה כא.]

כ״א עשרונות ותו לא אף כאן כל כו׳ נ״ק

דליהוו כל חד כחלות כו׳ נ״ק

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ בשלמא למ״ד לא הוי היקש: (ב) שם אלא למ״ד הוי היקש: (ג) רש״י ד״ה ה״ג ולאיבעית אימא וכו׳ אם כתוב בתודה והוקש בכור לתודה עצמה והיה למד כצ״ל ותיבות ללמוד לו חזה ושוק ולמד הם בהיקש אי הוי הוקש בכור לתודה נמחק:

גליון הש״ס

תוס׳ ד״ה היינו וכו משום דדבר הלמד בגז״ש חוזר ומלמד בהיקש · עיין לעיל דף נ ע״א תוס׳ ד״ה אמר · וצ״ע :

שיטה מקובצת

א] ואיבעית אימא חוץ מפנים כו׳ פרש״י דכיון שצריך ללמוד מבין הבדים דבר שנכתב בגופו בהיקשא ילפינן נמי דבר שלא נכתב בגופו דאתי מהיקשא דהכל גמרינן בחדא זימנא אבל לעיל לא צריך ללמוד א)שתודה אלא ליום ולילה וזה לא נכתב בתודה אלא מהיקשא אתי ודוקא אם היינו צריכים ללמוד בבכור (דתנופת וחזה) [תנופת חזה] ושוק וזמן אכילה והוקש בכור לתודה עצמה [היינו יכולים] ללמוד שתיהן ממנה שהתודה שמלמדת עליו זמן אכילתה הכתוב בה מלמדת עליו נמי חזה ושוק שלמדתו מהיקש משלמים ולא נהירא דכיון דאפילו למ״ד הימנו ודבר אחר הוי היקש לא חשיב היקש בכה״ג כדפי׳ א״כ אמאי איצטריך לעיל לפר העלם לאגמורי ליותרת הכבד ושתי הכליות לשעירי עבודת כוכבים והא איצטריך היקשא להזאות דכתיב בגופיה דפר העלם ודברים אחרים ולא אמרינן בחדא זימנא גמר לכך נראה דה״פ חוץ מפנים כו׳ דילפינן אהל מועד מבין הבדים בין לפר [בין] לשעירים כמה שכתוב בהדיא בתרוייהו בפנים דהיינו אחת למעלה בשעיר ושבע למטה בפר ועל זה קאמר וכן יעשה לפר ושעיר הנעשים באהל מועד כמו שמצינו מפורש(בהיכל) [בפנים]בשניהם דהיינו שבע למטה ואחת למעלה ולא ילפינן פר מפר ושעיר משעיר אלא ילפינן פר חיצון משעיר ופר דפנים וכן ילפינן שעיר דהיצון מפר ושעיר דפנים מכל אחד ילפינן מה שכתוב בו בפירוש · תוספות מהר״פ : ב] דאמר לא הוי : ג] ממקום אחר יהא כזה ותיבות למקום הרי הוא נמחק : ד] תהיינה למדנו אות ו׳ נמחק : ה] חמץ כנגד חמץ : ו] דאמר הוי תיבת לא נמחק : ז] תביאו ריבויא תיבות יתירא היא נמחק : ח] אלעזר בן עזריה אומר כו׳ בלילה הזה : ט] בלילה הוא נאכל תיבת יהא נמחק : י] להרחיק את האדם מן : יא] על תיבות עד חצות נרשם עליו קו : יב] והיקש בהמות צורך : יג] בפנים כגון למטה תיבת כמו נמחק : יד] נדרש ונלמד בבת : טו] אם היינו צריכים ללמוד בבכור תנופת חזה ושוק וזמן אכילה מתיבת כתוב עד תיבת הוי הוקש בכור נמחק : טז] והוקש בכור : יז] ולילה מתוך שיכולים ללמוד עליו זמן אכילה שהוא : יח] ושוק שלמדתו בהיקש משלמים אבל השתא שלא הוקש לתודה אלא לחזה ושוק וללמוד הימנו זמן אכילה לבדו אם אתה אומר לחזה ושוק של תודה הקישן הכתוב הלא הן עצמן לא למדו בתודה אלא בהיקש הס״ד : יט] דעצרת דהא חמץ כתיב והוצרכנו : כ] שבתודה בהיקש משתי : כא] חמץ יחד שיהו שוות אות י׳ ל״ש : כב] ממושבותיכם לחם תיבת תביאו נמחק : כג] מה אלו על תיבת להלן נרשם עליו מלמעלה קו : כד] מאי תלמודא : כה] ובהיקש דתביאו : כו] לחמץ בהימנו ודבר אחר המנין של חלות למדין שלא בהיקש והוי כהימנו דקי״ל דבר הלמד בג״ש חוזר ומלמד בהיקש ומדות החלות הוי דבר אחר שלמדנום בהיקש משתי הלחם (גירסת רש״י של הר״פ ז״ל) [כך] וזה אנו קורין הימנו ודבר אחר שחלות מצה למדין מחמץ שהן עשרה ודבר זה למדנו בחמץ מג״ש והוי כמאן דכתיב בגופיה דמיא וזה קרוי הימנו ודבר אחר קרוי והן עשרון דדבר זה למדנו בחמץ(מסברא)[מתביאו]דכתיב גבי שתי הלחם[ע״כ]: כז] שתים שבה : כח] בגופייהו דלחמי תודה : כט] גמרי דהא בההוא קרא דכתיב עשרון לחלה כתיב ריבויא לתודה והיכי : ל] מפרש ביה תיבת בה נמחק : לא] ושוק לבדו תיבות וללמוד ממנו זמן אכילה נמחק . לב] הכתוב הוא עצמו : לג] אע״ג דצריכא ההיא תיבת דכתיבא נמחק : לד] ההיא ילפותא למילף שהן קדשי קדשים ונאכלים לזכרי כהונה דכתיב בגופיה ור״י פי׳ דמאחת למעלה דכתיב בשעיר בפנים ילפינן : לה] בהיקשא דוכן יעשה בין בפנים בין בחוץ מתיבת דנאכל עד תיבת בין בפר נמחק : לו] בשעיר וכן משבע דלמטה ומתיבת דהכי עד תיבת (דכתיב) [וכן] נמחק (ס״א דהכי משמע ליה וכן יעשה באהל מועד בשתי בהמות כמו שעשה אחת למעלה בשעיר וכן כאשר עשה בפר בפנים למטה יעשה לשני הבהמות באהל מועד ור״ח כו׳): לז] בין בחוץ בין בפנים בין בפר : לח] חמץ שבתודה דמה : לט] ילפינן מצה מחמץ דכנגד : מ] דהיינו שליש עשר לכל חלה וחלה: מא] ליה הימנו כדפי׳ תיבת בחמץ נמחק : מב] תיבת יתיר ל״ש : מג] דתהיינה דמשמע י׳ חלות אתביאו קאי ובלשון : מד] לא מייתרא למידרש : מה] תיבת אחת נמחק : מו] עיין בהשמטות בסוף המסכת :

א) נראה דצ״ל לא צריך ללמוד מחזה ושוק של תודה אלא ליום ולילה וחזה ושוק לא נכתב וכו׳ .

וליכא

תורה אור

קדשי קדשים ששחטן בראש המזבח רבי יוסי אומר א כאילו נשחטו בצפון ר' יוסי בר' יהודה אומר מחצי המזבח ולדרום כדרום מחצי המזבח ולצפון כצפון: **גמ'** אמר רב אסי א"ר יוחנן *אומר היה ר' יוסי כוליה מזבח בצפון קאי ומאי כאילו מהו דתימא בעינן על ירך א] וליכא קמ"ל אמר ליה רבי זירא לרב אסי ב] אלא מעתה לר' יוסי ברבי יהודה הכי נמי ג] דחציו בצפון וחציו בדרום וכי תימא הכי נמי ד] והא את הוא דאמרת משמיה דרבי יוחנן מודי רבי יוסי בר"י שאם שחטן ה] כנגדן בקרקע פסולה אמר ליה הכי קאמר רבי יוחנן שניהם מקרא אחד דרשו °וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך ר' יוסי סבר כולו לעולה וכולו לשלמים ו] ורבי יוסי בר' יהודה סבר ז] חציו לעולה וחציו לשלמים דאי ס"ד כולו לעולה כשר השתא כולו לעולה כשר כולו לשלמים מיבעיא ואידך איצטריך ס"ד אמינא עולה הוא דדחיק ח] ליה מקום אבל שלמים דלא דחיק ליה מקום אימא לא קמ"ל גופא אמר רב אסי אמר רבי יוחנן מודי רבי יוסי ברבי יהודה שאם שחטן ט] כנגדן בקרקע פסולות אמר ליה רב אחא מדיפתי לרבינא מאי כנגדן בקרקע י] אילימא אמה יסוד אמה סובב האי גופיה יא] מזבח הוא ועוד מאי כנגדן בקרקע וכ"ת דעביד מחילות בקרקע ושחיט בהו וכי האי גוונא מי הוי מזבח והתניא °מזבח אדמה תעשה לי *ב שיהא מחובר יב] מאדמה שלא יבננו לא על גבי מחילות ולא על גבי כיפין לא צריכא יג] דבצריה בצורי אמר רבי זירא אפשר איתא להא דרבי יוחנן ולא תנינא לה במתני' נפק דק ואשכח *דתנן ג בירורו משם עצי תאנה יפים לסדר מערכה שניה של קטרת כנגד קרן מערבית דרומית משוך מן הקרן כלפי צפון ארבע אמות באומד חמש סאין גחלים ובשבת באומד שמונה סאין גחלים ששם היו נותנין שני בזיכי לבונה של לחם הפנים ומאי סימנא רבי יוסי היא דתניא רבי

שמות כ

שם

קדשי קדשים. **כאילו נשחטו בצפון**. בגמ' יליף טעמא: **גמ' אמר רבי יוחנן אומר היה כו'**. גמרא גמיר לה רבי יוחנן: **מאי כאילו**. הא ודאי בצפון נשחט: **אלא מעתה כו'**. קס"ד דרבי זירא דממתני' גמיר לה רבי יוחנן להא יד] דאומר היה רבי יוסי: **מודה רבי יוסי ברבי יהודה**. אע"פ שמכשיר טו] למזבח מחציו ולצפון מודה הוא שאם שחטו כנגד אותו מקום מתחתיהם בקרקע טז] פסולות ולקמיה מפרש היאך יכול לשחוט תחת המזבח: **א"ל**. רב אסי הכי אמר ר' יוחנן כו' כלומר אומר היה רבי יוסי דקאמר ר' יוחנן לעיל לאו ממתני' גמר אלא הכי גמר לה מרבותיו ומתניתין לאו במקום מזבח פליגי דנימא רבי יוסי [א] כולה בצפון ור' יוסי בר' יהודה נימא חציו צפון אלא יז] מדרשא דקרא: **ה"ג כולו לעולה וכולו לשלמים**. כולו ראוי לשחיטת עולה דקדושת צפון עליו מגזירת הכתוב וכולו ראוי לשלמים שהשלמים כשירין אף בצפון מק"ו בפירקין דלעיל (דף נה.): **דדחיק לה מקום**. שמקומן קטן ודחוק שאין כשר לה אלא צפון ופעמים שהעולות מרובות וצר להם המקום יח] והכשיר להן הכתוב ראש המזבח: **מאי כנגדן בקרקע**. הא ליכא לפרושי כנגדן ברצפה למזרח המזבח ובמערבו יט] דאם כן לא הוה קשיא כ] מילתא לרב אסי לעיל דמהכא ליכא למילף דלית ליה לרבי יוסי ברבי יהודה חצי המזבח עומד בצפון כא] דאפילו הוא צפון נמי פסיל ליה לרבי יוסי [ברבי יהודה] ואפילו סמוך לכותל העזרה צפוני פוסל אם משוך מכנגד זוית המזבח לפונה למזרח או למערב דדייקינן על ירך כדאמר בפ"ב (לעיל כו.) איזהו צפון מקיר מזבח צפוני עד כותל עזרה צפונית כנגד המזבח כולו אבל משוך מכנגד המזבח לא הלכך על כרחך האי כנגדו דילפינן מינה דמקום המזבח לאו צפון הוא כב] תחתיו קאמר ומאי היא: **אי נימא**. אם שחטן על כניסת הסובב והיסוד האי לאו כנגדן הוא אלא מזבח ממש ומכשר בה רבי יוסי בר' יהודה כדקתני מחצי המזבח לצפון כג]: **כיפין**. אולמים ארקמלו"ט: **דבצריה בצורי**. אם כד] נמלך לקצר את המזבח ונשאר מחצה של צפון פנוי ושחט שם פסולות ואע"ג דירך הוא פסיל ליה אלמא סבירא ליה בדרום עזרה הוא דאי לא אמאי פסיל ליה: **אפשר איתא להא דר' יוחנן**. דאמר אומר היה רבי יוסי כוליה מזבח בצפון קאי ולא תנינן לה שום רמז במשנה בששה סדרים: **דק ואשכח**. במסכת תמיד: **בירורו משם**. מדיר העצים: **עצי תאנה יפין**. בשל תאנה היו רגילין וטעם אגדה הוא שבו היתה תקנה לאדם הראשון כה] ויעשו להם חגורות: **מערכה שניה של קטרת**. אצל מערכה גדולה היו מסדרין מערכה קטנה ליטול ממנה גחלים להכניס על מזבח הפנימי שלשה קבין לכל בקר וערב להקטיר עליהם כו] קטרת ובמסכת יומא בפרק טרף בקלפי (דף מה:) בסופיה ילפינן מקרא דעל מזבח החיצון צריך להיות מערכה לכך: **כנגד** כז] **מערבית דרומית**. של מזבח ומשוך לצד צפון להרחיקו מן הקרן ד' אמות וטעם מפרש לקמיה מאי שנא הקרן זה ומ"ט מושכו הימנה ולצפון ד' אמות: משוך מן הקרן כלפי צפון ארבע אמות גרס. וכן מצינו בסדר המשנה כח] במסכת תמיד: **באומד חמש סאין גחלים**. לפי אומד ה' סאין גחלים היו נותנין שם עצים כך כט] שיעורו לחתות בתוכו בראש המזבח [ב] שהוא חלק מחתה של סאה לר' יוסי דאמר בסדר יומא (דף מג:) בכל יום חותה בשל סאה ומערה בתוך ג' קבין: **בשבת היו מסדרין שם לפי אומד ח' סאין**. לפי שצריך להקטיר הבזיכין על מזבח החיצון שעל מזבח הפנימי אין הקטר אלא ל] של קטרת שחרית וערבית כדכתיב לא תעלו עליו קטרת זרה וגו' (שמות ל): **ומאי סימנא**. מהו [ג] הסימן לא] שהוקבע להם למערכה שניה ולהקטרת הבזיכין קרן מערבית דרומית ומשוך ארבע אמות מן הקרן ולצפון:

קדשי קדשים ששחטן בראש המזבח. מדאורייתא שוחט לכתחלה כדדרשינן לב] מוזבחת עליו ושמא הא דנקט דיעבד מדרבנן שלא תרבין גללים: **כולן** לשלמים. ואע"ג דקסבר ליה כולו מזבח בצפון קאי לג] אפילו הכי *איצטריך לן לעיל קרא להכשיר צפון לשלמים דמהכא לא נפקא דעל לד] המזבח גזירת הכתוב הוא כי היכי דמכשר רבי יוסי ברבי יהודה מחציו ולצפון לעולה אע"ג דכנגדן בקרקע פסולות לדרום הוא אלא דעל המזבח גזירת הכתוב: **משוך** מן הקרן כלפי צפון ארבע אמות. בכולה שמעתא משמע דגחלים דיום הכפורים צריך ליקח כנגד הפתח וצריך לומר דהיינו לכתחילה אבל דיעבד כשר אפילו דהאי גיסא ודהאי גיסא כדאמר בפרק טרף בקלפי (יומא מה: מו. ע"ש ד"ה אבל) ואיצטריך מעל המזבח ואיצטריך מלפני ה' לה] וא"ת מהיכא תיתי עיכובא דאיצטריך קרא לאכשורי בדיעבד אין זה בדברים הנעשים בבגדי [ד] לבן לא בפנים ולא בחוץ ובין לרבי יהודה ובין לרבי נחמיה *ליכא עיכובא וי"ל דאיצטריך משום דלורך פנים כפנים דמי לו] כקטורת שחפנה קודם שחיטת הפר שלא עשה ולא כלום [ה] דחוקה כתיב בה (ויקרא טז) דלורך פנים כפנים דמי וא"ת הכא משמע דלא מקרי לפני ה' אלא במערב וכן גבי נר מערבי בפ' שתי הלחם (מנחות דף נח:) ואילו בסוף כל המנחות [באות מלה] (שם סא.) אמרינן לפני ה' במזרח גבי תנופת לוג שמן של מצורע ואשמו וכן גבי שחיטה כתיב לפני ה' ושריא בכל מקום בעזרה וי"ל דשחיטה ותנופת לוג אשם כתיב לפני ה' למעוטי בחוץ דתנופת אשם מחיים אבל גבי גחלים כתיב (ויקרא טז) מעל המזבח ונרות היו בהיכל אם כן לפני ה' למה לי לז] לאו משום דבעינן במערב ומיהו קשה דבההוא שמעתא דכל המנחות באות מלה (גם זה שם) פריך עלה והאמרת במערב לפני ה' פי' גבי הגשת מנחה בפירקין ובריש הקומץ רבה (מנחות דף יט:) ומשני הני מילי מנחות דאיקרי חטאת וחטאת טעונה יסוד וקרן דרומית מזרחית לא היה לה יסוד אבל הכא לפני ה' קרינא ביה משמע דאי לא בעיא יסוד הוה מכשרנא קרן דרומית מזרחית להגשה ואע"ג דכתיב לפני [ו] ה' א) ונראה לי ברו"ך דאי לא כתיב לפני ה' בהגשת מנחה אע"ג דכתיב בה אל פני המזבח דהיינו דרום וגם איתקש לחטאת העוף ליסוד ב) אכתי לח] אמינא לצד דרום באמה של יסוד רחוק מקרן מערבי אבל קשה לט] בלא היקשא לחטאת מ] בעינן ליסוד מערב כיון דכתיב לפני ה' לגלות מערב כמו גבי גחלי יום הכיפורים וגם כתיב פני המזבח דמשמע דרום וכן איתא לקמן בפירקין (דף סג:). ברו"ך:

א) נ"א מן ונראה לי עד סה"ד שייך לסוף דף סג ע"ב ב) נ"א אכתי הוה אמינא לצד דרום כו' הקישא לחטאת ליסוד מוכח דהוי מערב כיון דכתיב כו' וע' בתוס' מנחות סא ע"ב

לעיל ע. [לקמן סג:]

[לקמן סה:]

תמיד כט.

[יומא ס.]

א א מיי' פ"ג מהלכות פסה"מ הלכה א:

ב ב מיי' פ"ה מהלכות בית הבחירה הל' יג ופ"ב שם הלכה טו:

ג ג מיי' פ"ב מהלכות תמידין ומוספין הלכה ח:

◆

גליון הש"ס

תוס' ד"ה כולו לשלמים כו' אצטריך לן לעיל. דף נה ע"א:

◆

שיטה מקובצת

א] וליכא. ואם תאמר ואימא אה"נ דבפרק (קבלה) [ב' דף כו.] מוכח דבעינן על ירך לעכב וי"ל דהתם היינו לענין אויר דתלה ושחט לגבי הכי הוי דוקא על ירך אבל כאן לאו באויר שחיט ועי"ל דה"ק קמ"ל דעל ירך מיקרי: ב] אלא מעתה לר"י בר יהודה ה"נ. (פי' משמע) דחציו בצפון [כו'] והא את כו'. וא"ת ותקשי דא"כ הל"ל כאילו בצפון לר"י [בר"י] כמו לת"ק משום מהו דתימא בעינן על ירך וליכא קמ"ל וי"ל דאה"נ אלא סמיך אהא דקאמר ת"ק כבר כאלו ולפיכך לא חש ר"י [בר"י] למימר כאלו ועוד נראה למהר"ם דדוקא לת"ק דמכשיר בכוליה מזבח אפילו לצד דרום אפילו לצד הכבש שנקרא פני המזבח שייך למתני כאלו משום דאין זה על ירך על אותו צד שבדרום ומ"מ מכשרינן משום דצפון הוא ולפיכך שייך למימר כאלו אבל לר"י בר"י דאמר מחציו ולצפון כצפון הא ודאי דבאותו חצי נקרא ירך כדמוכח לקמן דלצד הכבש הוי פני המזבח ולאידך צד מיקרי ירך: ג] נמי חציו ואות ד' נמחק: ד] והא את הוא דאמרת כו'. וא"ת דלמא משום הכי פסיל כנגד צפון משום דאזיל לטעמיה דאמר בפ' קבלה איזה צפון מקיר המזבח צפוני ועד כותל העזרה צפוני וכנגד כל המזבח כולו אלמא דאפילו סמוך לכותל העזרה צפוני פסול אם משוך מכנגד זוית המזבח למזרח או למערב ולכך פסול מכנגד המזבח ברצפה במזרחו או במערבו דהיינו כנגד חצי המזבח דמצד צפון וי"ל דהא דקאמר כנגדן בקרקע פסולה אינו רוצה לומר על הרצפה אלא כנגדן מתחתיהן כדמפרש בסמוך: ה] שחטן כנגדו בקרקע פסולים א"ל הכי אמר ר' יוחנן שניהם מקרא אחד דרשו. וא"ת כיון שאמת הוא דבצפון קאי א"כ למה לי וזבחת עליו לומר כולו לעולה וי"ל דמשום דמ"מ ס"ד למיפסליה משום דאין זה על ירך: ו] ורבי יוסי בר יהודה חלקיהו חציו כו'. פי' אע"ג דבדרום קאי כוליה מ"מ גזירת הכתוב היא אבל תימה למה לי קרא לחציו לשלמים דאפילו יהיה דרום מה בכך הרי דרום כשר לשלמים וי"ל דכיון דרביה לעולה הו"א לעולה דוקא ולא לשלמים ולכך הוצרך להכשיר לשלמים: ז] סבר חלקיהו חציו: ח] לה מקום אבל כו' דלא דחיקי להו מקום: ט] שחטן כנגדו בקרקע פסולים א"ל: י] אילימא אמה יסוד ואמה כו'. פ"ה דליכא לאוקומי כנגדן בקרקע כו' אלא ע"כ כנגדן מתחתיו ובמאי אי באמה יסוד כו' האי גופיה דמזבח הוא ותימה דמשמע דאי לאו גופיה דמזבח ניחא ומי ניחא אכתי היכי מוכח דקסבר דלאו בצפון קאי מדפסיל באמת יסוד ואמה סובב הא כי נמי בצפון קאי מ"מ ראוי לפסול באמה יסוד משום דאין זה על ירך המזבח כיון דלא חשיב כגוף המזבח דדוקא לעיל בראש המזבח בחציו לצפון הוי ממש על ירך המזבח וי"ל דלמאי דפי' לעיל ניחא דר"י בר"י סמוך אכאלו דקאמר ת"ק וא"כ מעל ירך לא ממעיט כי אם אויר כדפי' לעיל אבל גבי המזבח וכן מחילות חשיב שפיר על ירך כיון שאינו באויר: יא] דמזבח הוא ועוד מאי בקרקע ותיבת כנגדן נרשם עליו קו: יב] מחובר באדמה שלא: יג] דבצרי בצורי: יד] להא דאמר אומר היה: טו] שמכשיר בראש המזבח מחציו: טז] פסולים ולקמיה: יז] אלא בדרשא דקרא: יח] לפיכך הכשיר להן: יט] ובמערבו וטעמא משום דלא מכשיר צפון אלא מכותל המזבח צפונה עד כותל העזרה צפוני כנגד המזבח לבד כדאיתא לעיל פ' שני: כ] תיבת מילתא נמחק: כא] דאפילו היה כולו בצפון פסיל ליה רבי יוסי ברבי יהודה דאפילו סמיך לכותל העזרה הצפוני פוסל אם משוך קמעא מכנגד זוית המזבח למזרח של מזבח. או כו' ועל תיבת צפונה נרשם קו למעלה: כב] הוא בקרקע תחתיו: כג] לצפון כצפון הס"ד: כד] נמלכו לקצר את המזבח כדאמר לקמן ונשאר מחציו של צפון פנוי כו' פסיל ליה כוליה בדרום אלמא: כה] הראשון שנאמר ויעשו: כו] עליהם הקטרת ובמסכת כו' צריך לעשות המערכה לכך: כז] כנגד קרן מערבית דרומית של מזבח החיצון משוך לצד צפון כו' מאי שנא האי קרן ותיבת זה ל"ש: כח] המשנה במס' תמיד ותיבת במשנת נמחק: כט] כך שיעורו: ל] אלא לקטורת ותי' של נמחק: לא] הסימן הזה שהוקבע: לב] כדדרשינן בגמרא מוזבחת: לג] קאי וכשרה לשלמים אפילו: לד] דעל ראש המזבח: לה] וא"ת מהיכא כו' דאיצטריך התם קרא לאכשורי אין זה מדברים הנעשים: לו] דמי. ס"א דהוא בשביל הקטרת: לז] לי אי לאו: לח] אכתי אמצא אות ע' ל"ש: לט] בלא. גליון פי' למה לי היקשא דחטאת לומר דמנחה טעונה יסוד תיפוק לי יסוד מלפני ה' דהוי בקרן מערבית דרומית ששם היה יסוד: מ] לחטאת ליסוד מערב ידענא כיון:

הגהות צ"ק [א] כולו: [ב] צ"ל שהיה לוקח: [ג] סימנא שהוקבע כו': [ד] לבן בפנים וליכא עיכובא לר' יהודה כצ"ל כו': [ה] אע"ג דלא כתיב בה חוקה דלורך פנים כו': [ו] ה' א"כ לפני ה' למה לי ונראה: